

**Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет
Кафедра акушерства і гінекології № 1**

«УЗГОДЖЕНО» Гарант освітньо-професійної програми «Медсестринство» « <u>28</u> » <u>серпня</u> 2024 року	«ЗАТВЕРДЖЕНО» Голова вченої ради медичного факультету Протокол від <u>30 серпня 2024</u> № <u>1</u>
--	--

**СИЛАБУС
«Медсестринство в акушерстві та гінекології»**

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
спеціальність	223 «Медсестринство»
спеціалізація	223.01 Медсестринство
кваліфікація освітня	бакалавр медсестринства
професійна кваліфікація	сестра медична/брат медичний
освітньо-професійна програма	Медсестринство
форма навчання	денна
курс та семестр вивчення навчальної дисципліни	2курс 4 семестр

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри акушерства і гінекології № 1
Протокол від від 27 серпня 2024 р. № 1

Полтава – 2024 рік

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання науково-педагогічних працівників	Громова Антоніна Макарівна, зав. каф., д.мед.н., професор Мітюніна Ніна Іванівна, к.мед.н., доцент Ляховська Тетяна Юріївна, к.мед.н., доцент Мартиненко Віталій Борисович, к.мед.н., доцент Талаш Валентин Васильович, к.мед.н., доцент Орлова Юлія Андріївна, доктор філософії, асистент Прилуцька Неоніла Олексіївна, асистент
Профайл науково-педагогічних працівників	https://akusher-one.pdmu.edu.ua/team
Контактний телефон	67-63-06
E-mail:	akushgynec@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://akusher-one.pdmu.edu.ua/team

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни

Кількість кредитів/годин – 6 кредити ЄКТС /180 годин, із них:

Лекції (год) – 24 год

Практичні (год) – 72 год.

Самостійна робота (год) – 84 год.

Вид контролю - підсумковий модульний контроль (ПМК)

Політика навчальної дисципліни

Політика навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності та визначається системою вимог, які викладач пред'являє до здобувача вищої освіти при вивченні дисципліни (правила поведінки на заняттях, пропуски, користування мобільним телефоном, перездачі і таке інше).

Здобувач вищої освіти повинен дотримувати навчально-академічної етики та графіка навчального процесу; бути зваженим, уважним.

Вимоги можуть стосуватися відвідування занять (неприпустимість пропусків, запізень і т.п.); правил поведінки на заняттях (активну участь, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи, відключення телефонів та ін.);

Підготовка та участь у практичних заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни та планами практичних занять; вивчення теоретичного матеріалу; виконання завдань, запропонованих для самостійного опрацювання.

Відповідь здобувача вищої освіти повинна демонструвати ознаки самостійності виконання поставлених завдань, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

Присутність здобувачів вищої освіти на практичних заняттях є обов'язковою. Пропущені з поважних причин заняття мають бути відпрацьовані.

Відвідування лекційних занять є обов'язковою складовою вивчення матеріалу.

На лекції заборонено відволікати науково-педагогічного працівника від викладання матеріалу, усі питання, уточнення та ін. здобувачі вищої освіти здають в кінці лекції у відведений для цього час.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання рефератів, доповідей;
- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікронавушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо);
- списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття. За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо).

При організації освітнього процесу в ПДМУ науково-педагогічні працівники і здобувачі вищої освіти діють відповідно до:

– Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті.

– Положення про порядок формування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачами освіти Полтавського державного медичного

університету

https://www.pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/8cIikW546JzSpXlYZZc6ZpcNFqRhNq_Z8Ro5EMvg8.pdf

- Положення про організацію і методику оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті

https://www.pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/NMQ6RVrpAGYuKpw1JoSJaApnM_MMwbKdxQN9FC2hu.pdf

- Положення про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті

https://www.pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/wRYA15n5X9cgYzgLLwxjtYa8Y3OQ_9wK6iAEtkjca.pdf

- Положення про організацію та проведення практики здобувачів освіти в Полтавському державному медичному університеті

https://www.pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/tswROM7KUS0XT7aEsz3ZJ1peVh33_PidlmTM3uuyo.pdf

- Положення про порядок перезарахування навчальних дисциплін та визначення академічної різниці в Полтавському державному медичному університеті

https://www.pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/QR1YfeF6g5o1UR17dXF18JET0SQXx_xJCJbAyQwx3.pdf

- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті

https://www.pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/8Egpm18X2hOVGl4OURn5Agzgjb6RhYwFXPhHuB.pdf

- Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті

https://www.pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/Tw1ZR7sjAmDI8i0uE6kRX5q2F80J6_AiwtZ2dvVIQ.pdf

- Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність у Полтавському державному медичному університеті

https://www.pdmu.edu.ua/storage/sections_nv/docs_links/Vfev7DkytENcq8ahjwqWPx0J5Llw8WBHkp8F9t.py.pdf

- Положення про внутрішню академічну мобільність учасників освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті

https://www.pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/uwwvVD3GV5oVbbGegOixsbyd9J1g_ew83xQ3OxTWu.pdf

- Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Полтавському державному медичному університеті

https://www.pdmu.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/fKBks6cPo5jzq0brID6eI7LKTEAcqmr_djrewYFvL.pdf

- Положення про симуляційний центр Полтавського державного медичного університету https://www.pdmu.edu.ua/storage/basic_pages/files/zmSnBMxVLeiAX25mMO573PM2MWtLTHqf1GILY_xkA.pdf

- Положення про внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті https://www.pdmu.edu.ua/storage/n_process_vimo/docs_links/xOTnELFKC3Gj8WrhnUxXAZDvkWZhpXom_6wSaSkb7.pdf

- Положення про моніторинг і оцінювання якості вищої освіти й освітньої діяльності в Полтавському державному медичному університеті https://www.pdmu.edu.ua/storage/n_process_vimo/docs_links/d7hhIwqlUbLaAx2M7DJhtUd2OgHmjeyOyJ1_hPj72.pdf

- Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету https://www.pdmu.edu.ua/storage/sections_nv/docs_links/Sj670MBVmC9qGVuTmHU8k9ZGKuX3DlzlWRNr8pBu.pdf?_ga=2.258226506.1531052886.1673862262-1300049335.1674110252

- Мовна політика Полтавського державного медичного університету https://www.pdmu.edu.ua/storage/basic_pages/docs/0ibUhWxc0gebZr4DbuigKUzB79yFYDfllJERmsUq.pdf

- Правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників Полтавського державного медичного університету <https://www.pdmu.edu.ua/storage/profkom/docs/roL3bhuQ57QnXPzyccwz0hicQ89LOKJaREtlxEsz.pdf>

- Правил внутрішнього розпорядку для студентів Полтавського державного медичного університету (https://www.umsa.edu.ua/storage/departmentnpr/docs_links/5UHnaAQ5Rcxavl1x4m2vfERJSxiZbAg7dpOwgQhr.pdf) та ін.

Закону України № 3642-IX від 23.04.2024 р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу»

Закону України «Про основи національного спротиву», Концепції розвитку цифрових компетентностей, Концепції розвитку електронної охорони здоров'я

Постанови КМУ № 734 від 21.06.2024р. «Про затвердження Порядку проведення базової загальновійськової підготовки громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських»

Наказу Міністерства освіти і науки України №1583 від 29.12.2023р. «Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти»

Наказу Міністерства освіти і науки України №842 від 13.06.2024р. «Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти»

Постанови КМУ від 21 лютого 2025 р. №188 «Про внесення зміни до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти»

Наказу Міністерства освіти і науки України від 19 серпня 2025 року №1153 «Про внесення змін до стандарту вищої освіти зі спеціальності 223 «Медсестринство» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти»
З вищезазначеними положеннями можна ознайомитися за адресою:)
https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/0nrGNrEzksWWytpXV8j05INcg9wbyVjkYx9FrbEY.pdf

Результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному положенням про неформальну та/або інформальну освіту в Полтавському державному медичному університеті.

Неформальна освіта – освіта, яка здобувається за освітніми програмами та не передбачає присвоєння (присудження) визнаних державою кваліфікацій за рівнями освіти та отримання встановленого законодавством документа про освіту.

Інформальна освіта (самоосвіта) – освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям.

Неформальна й інформальна освіта дорослих — це вимога науковотехнічного прогресу, який потребує постійного опанування новітніми технологіями, заснованими на інноваційних знаннях; це вимога інформаційного суспільства, головною ознакою якого є постійні оновлювальні знання. Людина в усі періоди свого життя здатна набувати нових знань, розширювати світогляд, оволодівати новими і сумісними професіями.

Джерелом неформальної та інформальної освіти можуть бути книжки, газети, телебачення, інтернет, онлайнві мережі, які створюються у віртуальному середовищі, дистанційне спілкування, музеї, інститути, власний досвід, досвід друзів, родичів.

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Гінекологія (від грец. gyne – «жінка» і logos – «вивчення») – галузь медицини, що вивчає захворювання, характерні лише для жіночого організму, і насамперед, захворювання жіночої репродуктивної системи. Гінекологія вивчає фізіологічні та патологічні зміни, які виникають у жіночому організмі, зокрема в статевих органах, поза вагітністю, розробляє методи прогнозування, профілактики, консервативного та хірургічного лікування запальних процесів, порушень менструальної функції, аномалій розвитку статевих органів,

передпухлинних захворювань, добро- та злоякісних пухлин, жіночої неплідності тощо.

Акушерство (фр. accoucher – народжувати) – галузь [медицини](#), що вивчає фізіологічні та патологічні процеси, які відбуваються в організмі жінки під час вагітності, пологів та у післяпологовому періоді, а також методи профілактики і лікування різних ускладнень, що виникають у цей час.

Акушерство є складовою частиною гінекології (від грец. gune – жінка, logos – вчення) – науки про анатомо-фізіологічні особливості жіночого організму, пов'язані з репродуктивною функцією.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Медсестринство в акушерстві та гінекології» є вивчення анатомічних особливостей та фізіологічних і патологічних процесів що відбуваються у статевих органах жінки у всі вікові періоди, захворювання жіночих статевих органів, що виникають поза вагітністю та пологами, а також надання допомоги жінці протягом вагітності, пологів, післяпологового періоду, а також новонародженому.

Сучасні акушерство і гінекологія становлять єдину клінічну дисципліну, яка надає можливість здобувачам вищої освіти набути знання, вміння та практичні навички, які в майбутній роботі допоможуть правильно та швидко поставити вірний діагноз та надати невідкладну допомогу.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки)

Дисципліна «Медсестринство в акушерстві та гінекології» базується на вивченні здобувачами вищої освіти філософії, іноземної мови, латинської мови, медичного права України, української мови; циклів професійної підготовки: анатомії людини з фізіологією, патології, фармакології та медичної рецептури, мікробіології з профілактикою інфекцій, медичної маніпуляційної техніки, обстеженні та визначенні стану пацієнта, екстреної допомоги при невідкладних станах.

Вивчення навчальної дисципліни «Медсестринство в акушерстві та гінекології» закладає фундамент для подальшого засвоєння здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти уміння надавати невідкладну допомогу при екстреної акушерської і гінекологічної патології, виробничої практики. Надання екстреної медичної допомоги передбачає інтеграцію викладання та формування умінь, застосовування знань в процесі подальшого навчання і професійної діяльності, надає можливість отримати практичні навички та формувати професійні вміння для діагностики та надання екстреної медичної допомоги при невідкладних станах.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

Метою дисципліни «Медсестринство в акушерстві та гінекології» є вивчення: принципів надання гінекологічної та акушерської допомоги в Україні, фізіологічного перебігу вагітності, пологів та післяпологового періоду, догляд за новонародженими, основних видів акушерської та гінекологічної патології.

Знання та навички, що формуються під час вивчення дисципліни, є фундаментом для застосування у професійній діяльності.

Завдання вивчення дисципліни полягає у набутті знань, умінь і здатностей ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантуванням збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

Компетентності та результати навчання згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, спеціальні)

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері медсестринства або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Спеціальні (фахові) компетентності:

- С(Ф)К.02.Здатність розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності і визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях та станах.

- С(Ф)К.03.Здатність задовольнити потреби пацієнта/клієнта протягом різних періодів усього життя (включаючи процес вмирання) шляхом планування, допомоги і виконання медсестринських втручань, оцінки та корекції індивідуальних планів догляду, створених у співпраці з пацієнтом/клієнтом, особами, що доглядають, членами сім'ї та іншими медичними і соціальними працівниками.

- С(Ф)К.04.Застосовування професійних навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення пацієнтові/клієнтові гідного ставлення, приватності/інтимності/, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.

- С(Ф)К.05.Здатність ефективно застосовувати сукупність медсестринських навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення догляду на основі холістичного (цілісного) підходу, враховуючи задоволення потреб пацієнта у комфорті, харчуванні, особистій гігієні та здатності особи задовольняти свої щоденні потреби.

- С(Ф)К.06.Здатність ефективно застосовувати сукупність професійних навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій при оцінці функціонального стану пацієнтів/клієнтів, підготовці їх до діагностичних досліджень та заборі біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.
- С(Ф)К.07.Збереження власного здоров'я фахівця при здійсненні догляду, виконанні маніпуляцій та процедур, при переміщенні і транспортуванні пацієнта/клієнта.
- С(Ф)К.14. Здатність організовувати та надавати невідкладну допомогу при різних гострих станах.

Програмні результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна:

ПРН 1. Проводити суб'єктивне та об'єктивне обстеження різних органів і систем пацієнта та оцінювати отримані дані (за списком 1).

ПРН 2. Проводити діагностику згідно спеціалізації: виявляти та оцінювати проблеми пацієнта.

ПРН 3. Планувати медсестринські втручання.

ПРН 11. Координувати дії за допомогою поєднання декількох навичок для забезпечення харчування пацієнта (за списком 4).

ПРН 12. Належно виконувати медичні маніпуляції з метою проведення заходів щодо стабілізації функціонального стану організму (за списком 5), спираючись на загальні фізико-хімічні закономірності, що лежать на основі процесів життєдіяльності людини.

ПРН 14. Вміти підготувати пацієнта, здійснити забір і скерування біологічного матеріалу на лабораторне та інструментальне дослідження (за списком 8).

ПРН 18. Організовувати та проводити навчання пацієнтів та членів їхніх родин з медичних питань.

Результати навчання для дисципліни:

Після вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- основи організації акушерської допомоги в Україні, профілактичну спрямованість охорони здоров'я;
- основні принципи медичної етики та деонтології;
- засоби забезпечення санітарно-протиепідемічного режиму в гінекологічному стаціонарі;
- засоби забезпечення санітарно-гігієнічного режиму в акушерському стаціонарі;
- основи фізіологічного та патологічного перебігу вагітності, пологів, післяпологового періоду;

- правила техніки безпеки під час роботи з медичним обладнанням та інструментами;
- форми та методи санітарно-освітньої роботи;
- особливості підготовки акушерсько-гінекологічних хворих до обстеження;
- основні гінекологічні та акушерські захворювання та їх профілактика ;
- підготовку хворих до гінекологічних операцій та післяопераційний догляд за гінекологічними хворими.

вміти:

- визначати основні та другорядні симптоми гінекологічних захворювань;
- визначати первинні і вторинні проблеми пацієнтки з гінекологічними захворюваннями;
- інтерпретувати дані отриманих результатів клінічного обстеження пацієнтки (лабораторних, інструментальних тощо);
- визначати тактику при невідкладних станах у гінекології;
- надавати невідкладну допомогу при травмах жіночих статевих органів, а також різновидах кровотеч зі статевих органів;
- складати плани профілактичних заходів щодо запобігання захворюванням жіночих статевих органів;
- оформлювати медичну документацію;
- виконувати основні лікувально-діагностичні процедури;
- здійснювати догляд за новонародженими;
- складати плани профілактичних заходів щодо запобігання захворюванням жіночих статевих органів;
- оформлювати медичну документацію;
- виконувати основні лікувально-діагностичні процедури;
- здійснювати догляд за новонародженими.

Тематичний план лекцій (за модулями) із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Організація акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні. Основи законодавства України про охорону здоров'я жінки. Медична етика та деонтологія в гінекології. Охорона праці в галузі.	2
2	Порушення функцій репродуктивної системи. Аменорея. Аномальні маткові кровотечі.	2
3.	. Специфічні та неспецифічні запальні захворювання жіночих статевих органів.	2
4.	Доброякісні і злоякісні пухлини органів жіночої статевої системи.	2
5.	«Гострий живіт» в гінекології.	2

6.	Неплідність у шлюбі. Планування сім'ї.	2
7.	Фізіологія пологів. Знеболення пологів.	2
8.	Ранні гестози. Гіпертензивні розлади при вагітності. Прееклампсія. Еклампсія.	2
9.	Акушерські кровотечі під час другої половини вагітності, у пологах та післяпологовому періоді. Інтенсивна терапія і реанімація при кровотечі в акушерстві.	2
10.	Анатомічно та клінічно вузький таз.	2
11.	Аномалії пологової діяльності.	2
12.	Невиношування вагітності.	2
	Разом	24

Тематичний план семінарських занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на семінарському занятті.

Теми семінарських занять програмою не передбачені.

Тематичний план практичних занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Гінекологія		
1.	Анатомія жіночих статевих органів. Аномалії розвитку жіночих статевих органів.	2
2.	Методи обстеження гінекологічних хворих. Загальна симптоматологія гінекологічних захворювань. Особливості збирання спеціального гінекологічного анамнезу. Основні методи обстеження в гінекології: огляд зовнішніх статевих органів, дослідження за допомогою дзеркал, бімануальне обстеження. Додаткові методи обстеження в гінекології. Ультразвукові методи дослідження в гінекології. Інструментальні методи обстеження: зондування порожнини матки, вишкрібання порожнини матки, біопсія, пункція черевної порожнини через заднє склепіння. Ендоскопічні методи дослідження: кольпоскопія, гістероскопія, лапароскопія. Лабораторна діагностика: онкоцитологія, бактеріоскопія, бактеріологія, ІФА, ПЛР, патоморфологічне дослідження. Загальна симптоматологія гінекологічних захворювань (біль, білі, розлади менструального циклу та кровотечі, неплідність, сексуальні розлади, розлади функції суміжних органів).	2

3.	Нейроендокринна регуляція функції статевих органів.	2
4.	Аномальні маткові кровотечі. Види порушень менструального циклу. Циклічні та ациклічні розлади менструальної функції: етіопатогенез, класифікація, лікування, невідкладна допомога.	2
5.	Нейроендокринні синдроми в гінекології (передменструальний, менопаузальний, синдром полікістозних яєчників).	2
6.	Нейроендокринні синдроми в гінекології (синдром Шихана, гіперандрогенія, гіперпролактинемія).	2
7.	Аменорея (справжня та несправжня, первинна та вторинна, фізіологічна та патологічна): діагностика, принципи лікування.	2
8.	Специфічні запальні захворювання жіночих статевих органів: запалення зовнішніх статевих органів, запалення внутрішніх статевих органів (клініка, лікування, ускладнення, профілактика).	2
9.	Неспецифічні запальні захворювання жіночих статевих органів: запалення зовнішніх статевих органів, запалення внутрішніх статевих органів (клініка, лікування, ускладнення, профілактика).	2
10.	Доброякісні пухлини: класифікація, етіологія, патогенез, клініка, лікування, ускладнення, профілактика.	2
11.	Злоякісні пухлини: класифікація, етіологія, патогенез, клініка, . лікування, ускладнення, профілактика.	2
12.	Консервативні методи лікування гінекологічних хворих.	2
13.	Передопераційна підготовка та післяопераційний догляд за гінекологічними хворими.	2
14.	Невідкладна допомога в гінекології.	2
15.	Неплідний шлюб. Планування сім'ї.	
16.	Уявлення про фізіологію вагітності. Діагностика вагітності в ранні та пізні терміни. Імовірні ознаки вагітності.	2
17.	Визначення положення, позиції, виду та передлежання плода. Визначення термінів вагітності та пологів.	2
18.	Уявлення про пологи. Сучасний погляд на причину настання пологів. Плід як об'єкт пологів.	2
19.	Періоди пологів, тривалість їх. Біомеханізм пологів.	2
20.	Загальне уявлення про післяпологовий період (ранній, пізній). Зміни в організмі породіллі.	2
21.	Багатоплідна вагітність: перебіг, діагностика. Значення своєчасної діагностики та госпіталізації.	2
22.	Особливості ведення вагітності та пологів.	2
23.	Уявлення про гестоз вагітних. Сучасні теорії виникнення, класифікація. Ранні гестози.	2

	системи, CESM (двуенергетичної спектральної контрастної маммографії) 2Dмаммографії, 3Dтомосинтезу, МРТ з контрастом).	
	3. Сучасні хірургічні методи лікування безпліддя: - безпліддя трубного генезу; - перитонеальне безплідді: - внутрішній генітальний ендометріоз.	6
	4. Критичні періоди розвитку ембріона і плода.	4
	5. Вплив шкідливих факторів на ембріон та плід: - паління; - вживання алкоголю; -наркотичних речовин. -зловживання кофеїном, який міститься у каві, чаї, напінках типу кока-коли	4
	6. Організація та надання медико-генетичної допомоги: - медико-генетичне консультування як - спеціалізований вид медичної допомоги; - перинатальне виявлення спадкової та вродженої патології; - консультування вагітних з високим генетичним ризиком.	6
	7. Вагітність і пологи при захворюваннях нервової системи. (хронічні захворювання центральної та периферичної нервової системи) та при захворюваннях органів зору (міопія, захворювання сітківки, очного дна).	6
Разом		84

Індивідуальні завдання.

Індивідуальні завдання програмою не передбачені.

Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів вищої освіти до підсумкового модульного контролю

1. Особливості та значення анамнезу в гінекології; методика збирання анамнезу.
2. Методика і значення гінекологічного дослідження.
3. Додаткові методи дослідження в гінекології (інструментальні).

4. Піхвові мазки: види, техніка взяття.
5. Аномалії жіночих статевих органів: причини, клінічні прояви, діагностика, профілактика.
6. Неправильні положення матки: причини, клінічні прояви, діагностика, профілактика.
7. Порушення менструального циклу (за типом дисфункційних маткових кровотеч): етіологія, клінічні прояви, діагностика, профілактика.
8. Порушення менструального циклу (за типом аменореї): етіологія, клінічні прояви, діагностика, профілактика.
9. Запальні захворювання жіночих статевих органів (загальні дані).
10. Гонорея (гостра, підгостра, торпідна, хронічна, латентна).
11. Трихомоніаз.
12. Запальні хвороби зовнішніх статевих органів та піхви неспецифічної етіології: клініка, діагностика, лікування.
13. Безплідне подружжя: причини жіночого та чоловічого безпліддя. Поняття про сексопатологію.
14. Методика обстеження безплідного подружжя.
15. Поняття про пухлини. Характеристика злоякісних та доброякісних пухлин. Онкологічна служба в Україні.
16. Поняття про передракові хвороби. Значення профілактичних оглядів у діагностиці пухлиноподібних захворювань і пухлин. Рання діагностика раку.
17. Доброякісні пухлини матки: клініка, діагностика, принципи лікування.
18. Доброякісні пухлини яєчників: клініка, діагностика, лікування.
19. Злоякісні пухлини шийки матки: стадії поширення, клініка, діагностика, значення біопсії, принципи комбінованого лікування.
20. Рак тіла матки: значення діагностичного вишкрібання, принципи комбінованого лікування. Саркома тіла матки: клініка, лікування.
21. Злоякісні новоутворення яєчників: стадії поширення, діагностика, принципи лікування.
22. Травми жіночих статевих органів (ушкодження, нориці): етіологія, клініка, лікування, діагностика, профілактика.
23. Позаматкова вагітність: причини, клініка, діагностика, лікування, невідкладна допомога.
24. Апоплексія яєчників, перекручування ніжки кісти та кістома яєчника: клініка, діагностика, невідкладна допомога.
25. Консервативне лікування гінекологічних пацієнток. Догляд за гінекологічними хворими.
26. Хірургічне лікування в гінекології: підготовка хворих до операції, догляд за післяопераційними хворими.
27. Основоположники вітчизняного акушерства.
28. Законодавство України про охорону материнства та дитинства.
29. Перинатальна медицина, перспективи її розвитку.
30. Організація акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні.
31. Медична етика та деонтологія в акушерстві.

32. Нормальний менструальний цикл.
33. Будова жіночого таза.
34. Елементи плодового яйця, будова їх, функції.
35. Плід у різні терміни вагітності.
36. Сучасні методи діагностики вагітності.
37. Методи обстеження вагітних, визначення терміну допологової відпустки та майбутніх пологів.
38. Пологи. Періоди пологів. Догляд за роділлею.
39. Фізіологічний післяпологовий період. Догляд за породіллею.
40. Гестози вагітних. Класифікація, форми, невідкладна допомога.
41. Кровотечі під час вагітності та пологів.
42. Неправильні положення плода.
43. Багатоплідна вагітність.
44. Вузький таз.
45. Тазові передлежання плода.
46. Патологія пологової діяльності.

Перелік практичних навичок до підсумкового модульного контролю

1. Особливості та значення анамнезу в гінекології; методика збирання анамнезу.
2. Визначити основні та другорядні симптоми гінекологічних захворювань.
3. Додаткові методи дослідження в гінекології (інструментальні).
4. Огляд зовнішніх статевих органів.
5. Проводити огляд слизової шийки матки та піхви в дзеркалах;
6. Взяття матеріалу для бактеріоскопічного, бактеріологічного, цитологічного, гормонального дослідження (техніка взяття).
7. Оброблення інструментів і підготовка їх до стерилізації.
8. Підготовка жінки та інструментів до роздільного вишкрібання слизової оболонки шийки і тіла матки.
9. Оформлення та направлення матеріалу на гістологічне дослідження.
10. Підготовка набору інструментів для аспіраційної біопсії, біопсії шийки матки.
11. Підготовка набору інструментів для проведення пункції черевної порожнини через заднє склепіння піхви.
12. Тампонада піхви (на фантомі).
13. Визначення ознак зрілості плода.
14. Вимірювання окружності живота.
15. Вислуховування серцебиття плода.
16. Визначення положення, позиції, виду та передлежання плода.
17. Вимірювання зовнішніх розмірів таза.
18. Вимірювання висоти стояння дна матки.
19. Відтворення біомеханізму пологів при передньому та задньому видах потиличних передлежаннях (на фантомі).

20. Визначення тривалості переймів та пауз між ними.
21. Спостереження за апаратом, що реєструє пологову діяльність матки та стан плода.
22. Визначення ознак відшарування плаценти (на фантомі) та виділення посліду, що відшарувався (на фантомі).
23. Участь в огляді плаценти та визначенні її цілості.
24. Визначення крововтрати в пологах.
25. Проведення зціджування молока.
26. Взяття сечі та дослідження її на наявність білка.
27. Вимірювання артеріального тиску та підрахунок частоти пульсу.
28. Катетеризація сечового міхура.
29. Участь у проведенні діагностики неправильного положення плода.
30. Підготовка гінекологічного крісла до огляду хворих.
31. Проведення туалету післяопераційних хворих, догляд за швами на промежині.

Користуючись схемою й методикою обстеження вагітної за допомогою медичного обладнання, вміти:

- вимірювати обвід живота;
- вимірювати висоту стояння дна матки;
- вислуховувати серцебиття плода;
- застосовувати прийоми Леопольда;
- визначати строк вагітності та пологів;
- визначати зовнішні розміри таза;
- визначати тривалість перейм та пауз між ними;
- оглядати послід на цілісність;
- визначати ознаки відокремлення посліду;
- проводити туалет породілль;
- визначати об'єм допустимої та фактичної крововтрати;
- оцінювати стан новонародженого за показниками адаптації;
- визначати ознаки зрілості плода;
- визначати ознаки переносування плода;
- оцінювати ЧСС та частоту дихання у новонародженого;
- проводити оцінку по шкалі Апгар;
- проводити пульсоксиметрію.

Перелік питань, який повинен засвоїти здобувач вищої освіти при вивченні навчальної дисципліни (форма контролю –ПМК)

Здобувачі мають бути проінформовані про:

- основні принципи організації акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні на сучасному етапі;
- нормативні акти та накази Міністерства охорони здоров'я з питань охорони здоров'я жінок;
- досягнення медицини, що втілюються в практику охорони здоров'я;
- нові лікарські засоби і методи їх застосування;
- нові методи діагностики гінекологічних захворювань;
- стан захворюваності на гінекологічні хвороби в регіоні та країні.

- діагностику вагітності у ранні та пізні терміни;
- допомогу під час пологів;
- фізіологію та патологію в післяпологовий період;
- основні види акушерської патології.

Методи навчання

- **вербальні** (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж);
- **наочні** (спостереження, ілюстрація, демонстрація);
- **практичні** (вирішення тестових завдань та ситуаційних задач, відпрацювання навичок на муляжах і фантомах);
- **активні методи навчання:**
- проблемний метод (тематичні дискусії, мозковий штурм, аналіз конкретних ситуацій (кейс-метод), презентації, тренінги, ділові ігри).
- методи застосування знань та набуття і закріплення умінь і навичок (практичні заняття, контрольні завдання, робота в клініці, проведення практики);

методи перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок.

Форми та методи оцінювання

Форми

- попередній (вихідний);
- поточний;
- підсумковий модульний контроль;

Методи

- усний контроль;
- письмовий контроль;
- тестовий контроль;
- програмований контроль;
- практична перевірка;
- самоконтроль;
- самооцінка.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – підсумковий модульний контроль (ПМК).

Система поточного та підсумкового оцінювання.

Поточний контроль здійснюється науково-педагогічним працівником систематично, під час проведення практичних занять, виконання конкретного виду робіт, передбачених робочою навчальною програмою з дисципліни.

З початком викладання дисципліни вимоги до поточного контролю доводяться до відома здобувачів вищої освіти.

Викладач обов'язково оцінює успішність кожного здобувача освіти на кожному занятті за чотирибальною (традиційною) шкалою з урахуванням

стандартизованих, узагальнених критеріїв оцінювання знань здобувачів вищої освіти за таблицею 1.

Таблиця 1

Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень 3

		допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань 3 теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	E	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, володіє не менш ніж 60%) знань 3 теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
2(незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60%) знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60%) знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

Після поточного заняття, що передує підсумковому модульному контролю та СПА проводиться конвертація сумарної оцінки поточної успішності за модуль та традиційною 4 бальною шкалою у багатобальну (максимум 120 балів) за таблицею 2.

Таблиця 2

Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен, та традиційній чотирьохбальній оцінці.

Середній бал за поточну успішність (А)	Бали за поточну успішність з модуля (А * 24)	Бали за ПМК з модуля (А* 16)	Бали за модуль та/або екзамен (А*24+А*16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою
2	48	32	80	F	2
2,1	50	34	84	FX	незадовільно

2,15	52	34	86				
2,2	53	35	88				
2,25	54	36	90				
2,3	55	37	92				
2,35	56	38	94				
2,4	58	38	96				
2,45	59	39	98				
2,5	60	40	100				
2,55	61	41	102				
2,6	62	42	104				
2,65	64	42	106				
2,7	65	43	108				
2,75	66	44	110				
2,8	67	45	112				
2,85	68	46	114				
2,9	70	46	116				
2,95	71	47	118				
3	72	50	122			E	3 задовільно
3,05	73	50	123				
3,1	74	50	124				
3,15	76	50	126				
3,2	77	51	128				
3,25	78	52	130	D	4 Добре		
3,3	79	53	132				
3,35	80	54	134				
3,4	82	54	136				
3,45	83	55	138				
3,5	84	56	140	C		4 Добре	
3,55	85	57	142				
3,6	86	58	144				
3,65	88	58	146				
3,7	89	59	148				
3,75	90	60	150				
3,8	91	61	152				
3,85	92	62	154				
3,9		62	156				
	94						
3,95	95	63	158		B		4 Добре
4	96	64	160				
4,05	97	65	162				
4,1	98	66	164				
4,15	100	66	166				
4,2	101	67	168				

4,25	102	68	170		
4,3	103	69	172		
4,35	104	70	174		
4,4	106	70	176		
4,45	107	71	178		
4,5	108	72	180	А	5 відмінно
4,55	109	73	182		
4,6	110	74	184		
4,65	112	74	186		
4,7	113	75	188		
4,75	114	76	190		
4,8	115	77	192		
4,85	116	78	194		
4,9	118	78	196		
4,95	119	79	198		
5	120	80	200		

Мінімальна конвертована сума балів поточної успішності для всіх модулів дисципліни складає 72 бали.

Здобувачі вищої освіти, які під час вивчення модуля мали середній бал поточної успішності від 4,50 до 5,0 звільняються від складання ПМК і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку відповідно до уніфікованої таблиці відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК та традиційній чотирьохбальній оцінці (таблиця 2), при цьому присутність здобувача вищої освіти на ПМК є обов'язковою. У разі незгоди з оцінкою, зазначена категорія здобувачів вищої освіти складає ПМК за загальними правилами.

До підсумкового модульного контролю допускаються здобувачі вищої освіти, що відвідали всі заняття (або відпрацювали пропущені заняття у встановленому порядку) і набрали конвертовану суму балів, не меншу за мінімальну – 72 бали. Якщо за результатами поточної успішності здобувач вищої освіти набрав 72 бали він допускається до складання ПМК.

Форма проведення підсумкового модульного контролю включає контроль теоретичної і практичної підготовки.

- Алгоритм проведення ПМК:

Кожен здобувач вищої освіти отримує білет, який складається:

- із тестових питань -20;
- ситуаційних завдань -2;
- практичних навичок.

Структура ПМК

Тестови питання -20	0-40 балів
Ситуаційні завдання -2	0-20 балів

Результат ПМК оцінюється у балах і в традиційну 4-бальну оцінку не конвертується. Максимальна кількість балів ПМК складає 80 балів. Мінімальна кількість балів ПМК, при якій контроль вважається складеним складає 50 балів. Максимальна кількість балів за модуль складає 200 балів (з них до 120 балів за поточну успішність). Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності у балах та оцінки підсумкового модульного контролю також у балах, що виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків визначених програмою дисципліни.

Здобувач вищої освіти, який за результатами складання ПМК отримав результат менший за 50 балів, зобов'язаний перескласти ПМК згідно з графіком не більше 2-х разів. У виняткових випадках додаткове перескладання ПМК може бути проведено за персональним дозволом ректора або першого проректора з науково-педагогічної роботи. За умов порушення здобувачем вищої освіти правил академічної доброчесності (п.2.2.5. Правил внутрішнього розпорядку) результати оцінювання, отримані під час складання ПМК здобувачу освіти за відповідь виставляється оцінка «незадовільно».

У разі незгоди здобувача вищої освіти з оцінкою, отриманою за ПМК, здобувач вищої освіти має право подати апеляцію (у відповідності до «Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти»).

Отримані бали за модуль науково-педагогічний працівник виставляє у «Відомість підсумкового модульного контролю» та індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти. Інформація про здобувачів вищої освіти, яким не зарахований ПМК, з точним зазначенням причини не зарахування також вноситься до «Відомості підсумкового модульного контролю» та індивідуальні навчальні плани здобувачів вищої освіти.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється на підставі суми поточної успішності здобувача вищої освіти та оцінки, отриманої за ПМК. Сума балів із дисципліни та заохочувальних балів не повинна перевищувати 200 балів.

Заохочувальні бали нараховуються здобувачам вищої освіти по закінченню вивчення дисципліни, після обговорення на кафедральному засіданні, за поданням завідувача кафедрою на ім'я декана факультету та підлягають обов'язковому затвердженню відповідною вченою радою факультету.

Методичне забезпечення

1. Методичні розробки лекцій
2. Методичні вказівки для самостійної роботи здобувачів вищої освіти під час підготовки до практичного заняття та на занятті

3. Методичні вказівки для тем, винесених на самостійного опрацювання

4. Рекомендована літератури

5. Матеріали для контролю знань, умінь і навичок студентів:

- тести різних рівнів складності
- тести з банку ліцензійних іспитів «Крок - 2»
- ситуаційні задачі
- комп'ютерні контролюючі програми

6. Відеофільми.

7.Мультимедійні презентації.

8.Клінічні аналізи.

Рекомендована література

Базова

1. Акушерство і гінекологія у 2-х книгах. Книга 2. Гінекологія. Підручник. За ред. ак. НАН України В.І.Гриценка, професора М.О.Щербини. К.: ВСВ Медицина. 2020, 424с.
2. Ліхачов В. Акушерство, 1 том, ” Базовий курс ” підручник. 2021, 389с.
3. Ліхачов В. Акушерство, 11 том, ” Сучасна акушерська практика ” підручник, 2022, 509с.

Допоміжна

1. Акушерство.-/за ред.. Г.М. Хміля/- Тернопіль, 2013. За ред.В.М. Запорожана Акушерство та гінекологія.: у 4-х т. Т.1: Акушерство: підручник. 2013, К.: Медицина, укр
2. Імунологія. За загальною редакцією Кузнецової Л.В., Бабаджана В.Д., Харченко Н.В. Національний підручник. Вінниця: ТОВ “Меркьюрі-Поділля”, 2013. – 564 с.
3. Акушерство і гінекологія у 4-х томах. – Том 1 Акушерство підручник (ВНЗ IV р.а.) В.М. Запорожан , В.К. Чайка, Л.Б. Маркін та ін. за ред. В.М. Запорожана. - 2 вид., випр. - 2017. - 1032с.
4. Акушерство та гінекологія у 4 т.:національний підручник/ Кол. авт. За ред. акад. НАМН України, проф. В.М.Запорожана.- т.1:Акушерство. К.- ВСВ «Медицина». – 2013. – 1032 с.
5. Акушерство і гінекологія. Татарчук Т.Ф.,та ін. Київ: Медицина. – 2013.
6. Сучасні підходи до ведення пологів та післяпологового періоду при патологічному перебігу вагітності. Под ред. Громової А.М., Нестеренко Л.А., Полтава, 2016 р.
7. Акушерство і гінекологія у двох книгах: нац. підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. кн. 2 : Гінекологія / за ред. В.І. Гриценка [Грищенко В.І, Щербина М.О., Венцківський Б.М., Потапова Л.В., Лазуренко В.В., Мерцалова О.В., Ліпко О.П., Щербина І.М., Грищенко М.Г.]. - 3 -є вид., виправлене. - К. Медицина, 2017. - 424 с.

8. Ліхачов В.К. Гінекологія. керівництво для лікарів. 2018, Вінниця: Нова книга, укр.

Накази МОЗ України

1. Наказ №319 06 квітня 2016 р. «Тактика ведення пацієток з ендометріозом».
2. Наказ № 823 18 травня 2022 р. Про затвердження Стандарту медичної допомоги «Раціональне застосування антибактеріальних і антифунгальних препаратів з лікувальною та профілактичною метою»
3. Наказ № 869 05 травня 2021р. Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Гіперплазія ендометрія".
4. Наказ № 1039 17 червня 2022 р. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Менопаузальні порушення та інші розлади в перименопаузальному періоді».
5. Наказ № 1218 13 липня 2022 р. Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу первинної та спеціалізованої медичної допомоги «Передменструальний синдром».
6. Наказ № 823 18 травня 2022 р. Про затвердження Стандарту медичної допомоги «Раціональне застосування антибактеріальних і антифунгальних препаратів з лікувальною та профілактичною метою»
7. Наказ №8 від 5 січня 2022 року Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Кесарів розтин».
8. Наказ № 151 від 24 січня 2022 року Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Гіпертензивні розлади під час вагітності, пологів та у післяпологовому періоді».
9. Наказ № 170 від 26 січня 2022 року Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Фізіологічні пологи».
10. Наказ № 692 від 26 квітня 2022 року Про затвердження клінічної настанови, заснованої на доказах, «Профілактика передачі ВІЛ від матері до дитини» та стандартів медичної допомоги «Профілактика передачі ВІЛ від матері до дитини».
11. Наказ № 1437 від 9 серпня 2022 року Про затвердження Стандартів медичної допомоги «Нормальна вагітність».

16. Інформаційні ресурси:

1. Про затвердження Примірних штатних нормативів центру первинної медичної (медико-санітарної) допомоги: Наказ МОЗ України від 23.02.2012 № 129. Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0129282-12#Text>

2. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях» // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-99-п#Text>

3. Сайт ПДМУ <http://www.pdmu.edu.ua/>

4. Сайт кафедри акушерства і гінекології № 1
<https://akusher-one.pdmu.edu.ua/team>

5. Відеофільми

6. Сайт бібліотеки ПДМУ <https://biblumsa.blogspot.com/>

Розробники:

к.мед.н., доцент закладу вищої освіти Мітюніна Н.І.,
доктор філософії, асистент Орлова Ю. А.